

Zbierka súdnych rozhodnutí

ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (štvrtá komora)

zo 14. septembra 2023 *

„Odvolanie – Štátna pomoc – Odvetvie letectva – Prevádzková pomoc, ktorú Spolková republika Nemecko poskytla letisku Frankfurt-Hahn – Článok 108 ZFEÚ –
Rozhodnutie nezačať formálne vyšetrovacie konanie – Žaloba o neplatnosť –
Postavenie zainteresovanej strany – Ochrana procesných práv“

Vo veci C-466/21 P,

ktorej predmetom je odvolanie podľa článku 56 Štatútu Súdneho dvora Európskej únie, podané 29. júla 2021,

Land Rheinland-Pfalz, v zastúpení: R. van der Hout a C. Wagner, Rechtsanwälte,

odvolateľka,

ďalší účastníci konania:

Deutsche Lufthansa AG, so sídlom v Kolíne (Nemecko), v zastúpení: A. Martin-Ehlers, Rechtsanwalt,

žalobkyňa v prvostupňovom konaní,

Európska komisia, v zastúpení: C. Georgieva a T. Maxian Rusche, splnomocnení zástupcovia,

žalovaná v prvostupňovom konaní,

Spolková republika Nemecko,

vedľajšia účastníčka konania v prvostupňovom konaní,

SÚDNY DVOR (štvrtá komora),

v zložení: predseda štvrtej komory C. Lycourgos (spravodajca), sudcovia L. S. Rossi, J.-C. Bonichot, S. Rodin a O. Spineanu-Matei,

generálny advokát: P. Pikamäe,

tajomník: M. Krausenböck, referentka,

* Jazyk konania: nemčina.

so zreteľom na písomnú časť konania a po pojednávaní z 30. novembra 2022,
po vypočutí návrhov generálneho advokáta 9. marca 2023,
vyhlásil tento

Rozsudok

- 1 Svojím odvolaním sa Land Rheinland-Pfalz (Spolková krajina Porýnie-Falcko, Nemecko, ďalej len „spolková krajina“) domáha zrušenia rozsudku Všeobecného súdu Európskej únie z 19. mája 2021 vo veci Deutsche Lufthansa/Komisia (T-218/18, ďalej len „napadnutý rozsudok“, EU:T:2021:282), ktorým Všeobecný súd zrušil rozhodnutie Komisie C(2017) 5289 final z 31. júla 2017 o štátnej pomoci SA.47969 (2017/N), ktorú poskytlo Nemecko v súvislosti s prevádzkovou pomocou pre letisko Frankfurt-Hahn (ďalej len „sporné rozhodnutie“).
- 2 Európska komisia sa svojím vzájomným odvolaním tiež domáha zrušenia napadnutého rozsudku.
- 3 Spoločnosť Deutsche Lufthansa AG (ďalej len „DLH“) sa svojím vzájomným odvolaním domáha zrušenia tohto rozsudku v rozsahu, v akom Všeobecný súd zamietol druhú výhradu prvej časti jediného žalobného dôvodu, ktorú DLH uviedla v rámci žaloby na prvom stupni.

Právny rámec

Nariadenie (EÚ) 2015/1589

- 4 Článok 1 nariadenia Rady (EÚ) 2015/1589 z 13. júla 2015 ustanovujúceho podrobné pravidlá na uplatňovanie článku 108 [ZFEÚ] (Ú. v. EÚ L 248, 2015, s. 9) stanovuje:

„Na účely tohto nariadenia platia nasledujúce vymedzenia pojmov:

...

- h) ‚zainteresovaná strana‘ je akýkoľvek členský štát a akákoľvek osoba, podnik alebo združenie podnikov, ktorých záujmy by mohli byť ovplyvnené poskytnutím pomoci, najmä príjemca pomoci, konkurujúce si podniky a obchodné združenia.“

- 5 Článok 4 tohto nariadenia stanovuje:

„...“

3. Keď Komisia po predbežnom preskúmaní zistí, že nevznikli žiadne pochybnosti o zlučiteľnosti notifikovaného opatrenia s vnútorným trhom, pokým spadá do rámca článku 107 ods. 1 ZFEÚ, rozhodne, že opatrenie je zlučiteľné s vnútorným trhom (ďalej len ‚rozhodnutie o nevznesení námietok‘). Rozhodnutie určí, ktorá výnimka zo ZFEÚ sa použila.

4. Keď Komisia po predbežnom preskúmaní zistí, že vznikli pochybnosti, čo sa týka zlučiteľnosti notifikovaného opatrenia s vnútorným trhom, rozhodne o začatí konania podľa článku 108 ods. 2 ZFEÚ (ďalej len ‚rozhodnutie o začatí formálneho vyšetrovacieho konania‘).

...“

Nariadenie (EÚ) č. 651/2014

- 6 Článok 56a nariadenia Komisie (EÚ) č. 651/2014 zo 17. júna 2014 o vyhlásení určitých kategórií pomoci za zlučiteľné s vnútorným trhom podľa článkov 107 a 108 [ZFEÚ] (Ú. v. EÚ L 187, 2014, s. 1), zmeneného nariadením Komisie (EÚ) 2017/1084 zo 14. júna 2017 (Ú. v. EÚ L 156, 2017, s. 1) (ďalej len „nariadenie 651/2014“), stanovuje:

„1. Investičná pomoc pre letiská je zlučiteľná s vnútorným trhom v zmysle článku 107 ods. 3 zmluvy a je oslobodená od notifikačnej povinnosti podľa článku 108 ods. 3 zmluvy za predpokladu, že sú splnené podmienky stanovené v odsekoch 3 až 14 tohto článku a v kapitole I.

2. Prevádzková pomoc pre letiská je zlučiteľná s vnútorným trhom v zmysle článku 107 ods. 3 zmluvy a je oslobodená od notifikačnej povinnosti podľa článku 108 ods. 3 zmluvy za predpokladu, že sú splnené podmienky stanovené v odsekoch 3, 4, 10 a 15 až 18 tohto článku a v kapitole I.

...

6. Investičná pomoc sa neposkytne letisku nachádzajúcemu sa vo vzdialenosti do 100 km alebo 60 minút jazdy autom, autobusom, vlakom alebo vysokorýchlostným vlakom od existujúceho letiska, z ktorého sa poskytujú pravidelné letecké dopravné služby v zmysle článku 2 ods. 16 nariadenia [Európskeho parlamentu a Rady] (ES) č. 1008/2008 [zo 14. septembra 2008 o spoločných pravidlách prevádzky leteckých dopravných služieb v Spoločenstve (Ú. v. EÚ L 293, 2008, s. 3)].

7. Odseky 5 a 6 sa nevzťahujú na letiská s priemerným ročným objemom do 200 000 cestujúcich počas dvoch finančných rokov predchádzajúcich roku, v ktorom je pomoc skutočne poskytnutá, ak sa od investičnej pomoci neočakáva, že na letisku povedie [do uplynutia dvoch finančných rokov po poskytnutí podpory – *neoficiálny preklad*] k zvýšeniu priemerného ročného objemu nad 200 000 cestujúcich. Investičná pomoc poskytnutá takýmto letiskám musí spĺňať buď podmienky odseku 11 alebo odsekov 13 a 14.

8. Odsek 6 sa neuplatňuje, ak sa investičná pomoc poskytuje letisku situovanému do 100 km od existujúcich letísk, z ktorých sa poskytujú pravidelné letecké dopravné služby v zmysle článku 2 ods. 16 nariadenia (ES) č. 1008/2008, pokiaľ si presun medzi každým z týchto iných existujúcich letísk a letiskom, ktorému sa poskytuje pomoc, nevyhnutne vyžaduje buď celkový cestovný čas námornou dopravou aspoň 90 minút, alebo leteckú dopravu.

...“

Usmernenia o pomoci pre leteckú dopravu

- 7 Bod 25 usmernení o štátnej pomoci pre letiská a letecké spoločnosti (Ú. v. EÚ C 99, 2014, s. 3, ďalej len „usmernenia o pomoci pre leteckú dopravu“) stanovuje:

„25. Na účely týchto usmernení:

...

- 12) „spádová oblasť letiska“ je hranica geografického trhu, ktorá zvyčajne znamená vzdialenosť 100 km alebo 60 minút jazdy autom, autobusom, vlakom alebo vysokorýchlostným vlakom; spádová oblasť daného letiska však môže byť odlišná a musí zohľadňovať špecifiká každého jedného letiska. Veľkosť a tvar spádovej oblasti sa medzi jednotlivými letiskami líši a závisí od rôznych vlastností letiska vrátane jeho obchodného modelu, polohy a cieľových letísk;

...“

- 8 Body 114, 115, 131 a 132 usmernení o pomoci pre leteckú dopravu, ktoré sú súčasťou oddielu 5.1.2 s názvom „Prevádzková pomoc letiskám“, stanovujú:

„114. Duplicita neziskových letísk však neprispieva k cieľu spoločného záujmu. Ak sa letisko nachádza v rovnakej spádovej oblasti iného letiska s voľnou kapacitou, podnikateľský plán založený na spoľahlivých predpovediach objemu cestujúcich a nákladu musí určiť pravdepodobný vplyv na objem dopravy tohto iného letiska nachádzajúceho sa v tejto spádovej oblasti.

115. Komisia preto bude mať pochybnosti, pokiaľ ide o vyhliadky neziskových letísk týkajúce sa dosiahnutia plného pokrytia prevádzkových nákladov na konci prechodného obdobia, ak sa v rovnakej spádovej oblasti nachádza iné letisko.

...

131. Komisia pri posudzovaní zlučiteľnosti prevádzkovej pomoci zohľadní narušenie hospodárskej súťaže a účinok na obchod. Ak sa letisko nachádza v rovnakej spádovej oblasti iného letiska s voľnou kapacitou, v podnikateľskom pláne založenom na spoľahlivých predpovediach objemu cestujúcich a nákladu sa musí určiť pravdepodobný vplyv na objem dopravy iných letísk nachádzajúcich sa v tejto spádovej oblasti.

132. Prevádzková pomoc letisku, ktoré sa nachádza v tej istej spádovej oblasti, sa bude považovať za zlučiteľnú s vnútorným trhom, až keď členský štát preukáže, že všetky letiská v tej istej spádovej oblasti budú schopné dosiahnuť plné pokrytie prevádzkových nákladov na konci prechodného obdobia.“

Okolnosti predchádzajúce sporu

- 9 Spolková republika Nemecko 7. apríla 2017 oznámila Komisii svoj zámer poskytnúť v postupných splátkach v rokoch 2018 až 2022 pomoc na prevádzku letiska Frankfurt-Hahn z dôvodu jeho stratovosti (ďalej len „dotknutá pomoc“). Letisko prevádzkuje spoločnosť Flughafen Frankfurt-Hahn, GmbH, (ďalej len „FFHG“).

- 10 V spornom rozhodnutí Komisia v podstate rozhodla, že nie je potrebné začať formálne vyšetrovacie konanie podľa článku 108 ods. 2 ZFEÚ, pretože hoci dotknutá pomoc predstavuje „štátnu pomoc“ v zmysle článku 107 ods. 1 ZFEÚ, je zlučiteľná s vnútorným trhom podľa odseku 3 písm. c) tohto článku. Komisia toto rozhodnutie odôvodnila najmä tým, že v spádovej oblasti letiska Frankfurt-Hahn, ktoré je príjemcom uvedenej pomoci, sa nenachádzajú žiadne iné letiská.
- 11 Pred sporným rozhodnutím Komisia prijala dve ďalšie rozhodnutia o opatreniach prijatých Spolkovou republikou Nemecko v prospech letiska Frankfurt-Hahn a spoločnosti Ryanair, konkrétne po prvé rozhodnutie (EÚ) 2016/788 z 1. októbra 2014 o štátnej pomoci SA.32833 (11/C) (ex 11/NN), ktorú poskytlo Nemecko v súvislosti s mechanizmom financovania letiska Frankfurt-Hahn zavedeným v rokoch 2009 až 2011 (Ú. v. EÚ L 134, 2016, s. 1), pričom toto rozhodnutie bolo predmetom žaloby o neplatnosť zamietnutej uznesením Všeobecného súdu zo 17. mája 2019, Deutsche Lufthansa/Komisia (T-764/15, EU:T:2019:349), a po druhé rozhodnutie (EÚ) 2016/789 z 1. októbra 2014 o štátnej pomoci SA.21121 (C-29/08) (ex NN 54/07), ktorú poskytlo Nemecko v súvislosti s financovaním letiska Frankfurt-Hahn a finančnými vzťahmi medzi letiskom a spoločnosťou Ryanair (Ú. v. EÚ L 134, 2016, s. 46), pričom toto rozhodnutie bolo predmetom žaloby o neplatnosť zamietnutej rozsudkom Všeobecného súdu z 12. apríla 2019, Deutsche Lufthansa/Komisia (T-492/15, EU:T:2019:252). Odvolania proti týmto rozhodnutiam Všeobecného súdu boli zamietnuté rozsudkami Súdneho dvora z 15. júla 2021, Deutsche Lufthansa/Komisia (C-453/19 P, EU:C:2021:608), a z 20. januára 2022, Deutsche Lufthansa/Komisia (C-594/19 P, EU:C:2022:40).
- 12 Okrem toho Komisia 26. októbra 2018 začala formálne vyšetrovacie konanie, a to na základe sťažnosti DLH zaevidovanej pod číslom SA.43260, ktorá sa týkala iných opatrení v prospech letiska Frankfurt-Hahn a spoločnosti Ryanair. Toto rozhodnutie bolo uverejnené v *Úradnom vestníku Európskej únie* 13. septembra 2019 (Ú. v. EÚ C 310, 2019, s. 5, ďalej len „rozhodnutie Hahn IV“).

Konanie na Všeobecnom súde a napadnutý rozsudok

- 13 Návrhom doručeným do kancelárie Všeobecného súdu 29. marca 2018 letecká spoločnosť DLH podala žalobu, ktorou sa domáhala zrušenia sporného rozhodnutia.
- 14 DLH pred Všeobecným súdom uviedla v podstate jediný žalobný dôvod rozdelený na tri časti, pričom prvá bola založená na tom, že Komisia nezohľadnila podstatné skutkové okolnosti veci, ktorá jej bola predložená, druhá na tom, že Komisia nezohľadnila iné pomoci, ktoré už boli poskytnuté letisku Frankfurt-Hahn, a tretia na nesprávnom posúdení, ktorého sa Komisia dopustila.
- 15 V napadnutom rozsudku Všeobecný súd najprv rozhodol, že žaloba, ktorú podala DLH, je prípustná. Pokiaľ ide o vec samu, Všeobecný súd rozhodol, že Komisia nezohľadnila správne všetky kritériá týkajúce sa spádovej oblasti letiska Frankfurt-Hahn, ktoré mala posúdiť podľa usmernení o pomoci pre leteckú dopravu, a preto Komisii jej „nedostatočná a neúplná“ analýza neumožnila rozptýliť všetky pochybnosti o zlučiteľnosti spornej pomoci s vnútorným trhom. Všeobecný súd zamietol všetky ostatné výhrady vznesené spoločnosťou DLH, avšak čiastočne vyhovel tretej časti jediného žalobného dôvodu, ktorý DLH uviedla v žalobe na prvom stupni, a z tohto dôvodu zrušil sporné rozhodnutie.

Návrhy účastníkov konania

Návrhy v hlavnom odvolaní

- 16 Spolková krajina vo svojom odvolaní navrhuje, aby Súdny dvor:
- zrušil napadnutý rozsudok a s konečnou platnosťou zamietol žalobu podanú v prvostupňovom konaní a
 - uložil spoločnosti DLH povinnosť nahradiť trovy prvostupňového a odvolacieho konania.
- 17 DLH navrhuje, aby Súdny dvor:
- zamietol odvolanie ako neprípustné alebo v každom prípade ako nedôvodné a
 - uložil spolkovej krajine povinnosť nahradiť trovy konania.
- 18 Komisia navrhuje, aby Súdny dvor:
- zrušil napadnutý rozsudok,
 - zamietol žalobu podanú v prvostupňovom konaní ako neprípustnú a v každom prípade ako nedôvodnú a
 - uložil spoločnosti DLH povinnosť nahradiť trovy prvostupňového a odvolacieho konania.

Návrhy v konaní o vzájomnom odvolaní podanom spoločnosťou DLH

- 19 DLH vo svojom vzájomnom odvolaní navrhuje, aby Súdny dvor:
- zrušil napadnutý rozsudok v rozsahu, v akom Všeobecný súd zamietol druhú výhradu prvej časti jej jediného žalobného dôvodu a
 - uložil spolkovej krajine povinnosť nahradiť trovy konania.
- 20 Spolková krajina navrhuje, aby Súdny dvor:
- zamietol vzájomné odvolanie podané spoločnosťou DLH,
 - zrušil napadnutý rozsudok a „s konečnou platnosťou zamietol“ žalobu podanú v prvostupňovom konaní a
 - uložil spoločnosti DLH povinnosť nahradiť trovy prvostupňového a odvolacieho konania.
- 21 Komisia navrhuje, aby Súdny dvor:
- zamietol vzájomné odvolanie podané spoločnosťou DLH ako neprípustné a v každom prípade ako nedôvodné a

- uložil DLH povinnosť nahradiť trovy prvého a odvolacieho konania.

Návrhy v konaní o vzájomnom odvolaní podanom Komisiou

22 Komisia vo svojom vzájomnom odvolaní navrhuje, aby Súdny dvor:

- zrušil napadnutý rozsudok,
- zamietol žalobu podanú v prvostupňovom konaní ako neprípustnú a v každom prípade ako nedôvodnú a
- uložil spoločnosti DLH povinnosť nahradiť trovy prvého a odvolacieho konania.

23 DLH navrhuje, aby Súdny dvor:

- zamietol vzájomné odvolanie podané Komisiou ako neprípustné a v každom prípade ako nedôvodné a
- uložil Komisii povinnosť nahradiť trovy konania.

24 Spolková krajina navrhuje, aby Súdny dvor:

- vyhovel vzájomnému odvolaniu, ktoré podala Komisia, a
- zrušil napadnutý rozsudok a „s konečnou platnosťou zamietol“ žalobu podanú v prvostupňovom konaní a
- uložil spoločnosti DLH povinnosť nahradiť trovy prvého a odvolacieho konania.

Návrh na odklad výkonu napadnutého rozsudku

25 Návrhom podaným 10. septembra 2021 spolková krajina navrhla, aby Súdny dvor nariadil odklad výkonu napadnutého rozsudku.

26 Uznesením z 30. novembra 2021, Land Rheinland-Pfalz/Deutsche Lufthansa (C-466/21 P-R, neuvverejnené, EU:C:2021:972), podpredseda Súdneho dvora tento návrh zamietol.

O návrhu na opätovné začatie ústnej časti konania

27 Po prednesení návrhov generálneho advokáta DLH dvoma podaniami doručenými do kancelárie Súdneho dvora 6. apríla 2023 a 11. júla 2023 požiadala o opätovné začatie ústnej časti konania podľa článku 83 Rokovacieho poriadku Súdneho dvora.

28 Na podporu svojej žiadosti DLH uviedla existenciu nových skutočností, o ktorých nevedela pred preštudovaním uvedených návrhov. Po prvé ide o podanie vyjadrenia spolkovej krajiny v rámci prebiehajúceho sporu medzi týmito účastníkmi konania na Landgericht Köln (Krajinský súd Kolín, Nemecko) v súvislosti s vymáhaním súm zodpovedajúcich opatreniam uvedeným v rozhodnutí Hahn IV. DLH poukázala najmä na to, že spolková krajina v tomto vyjadrení tvrdí,

že DLH si so spoločnosťou Ryanair konkuruje. Po druhé DLH poukázala na existenciu rozsudku Oberlandesgericht Koblenz (Vyšší krajský súd Koblenz, Nemecko), ktorý uznal, že pomoc poskytnutá letisku Frankfurt-Hahn predstavuje krížovú dotáciu v prospech spoločnosti Ryanair, čo potvrdzuje, že spoločnosti DLH sa táto pomoc priamo a osobne týka.

- 29 Súdny dvor môže podľa článku 83 rokovacieho poriadku kedykoľvek po vypočutí generálneho advokáta rozhodnúť o opätovnom začatí ústnej časti konania, najmä ak účastník konania uviedol po skončení tejto časti konania novú skutočnosť, ktorá môže mať na rozhodnutie Súdneho dvora rozhodujúci vplyv.
- 30 V prejednávanej veci však návrhy podané spoločnosťou DLH neodhaľujú existenciu nijakej novej skutočnosti, ktorá by mohla mať rozhodujúci vplyv na rozhodnutie, ktoré má Súdny dvor vydať.
- 31 Za týchto podmienok Súdny dvor po vypočutí generálneho advokáta konštatuje, že nie je potrebné nariadiť opätovné začatie ústnej časti konania.

O prípustnosti hlavného odvolania a vzájomného odvolania Komisie

O prípustnosti hlavného odvolania

Argumentácia účastníkov konania

- 32 DLH sa domnieva, že hlavné odvolanie je neprípustné z dôvodu, že po prvé dokument predložený spolkovou krajinou ako dôkaz existencie mandátu *ad litem* jej zástupcu je príliš neaktuálny a všeobecný a neobsahuje nijakú informáciu o totožnosti osoby, ktorá má byť zastúpená, aj keď je podpísaný v mene spolkovej krajiny. Po druhé DLH poukazuje na to, že napadnutý rozsudok sa spolkovej krajiny priamo týka len z dôvodu jej povinnosti vymáhať splátky predmetnej pomoci, ktoré už boli poskytnuté spoločnosti FFHG, a v budúcnosti spoločnosti FFHG už takéto splátky nevyplácať. Spolková krajina sa však odmieta podriaďovať takejto povinnosti. Podanie odvolania má teda zneužívajúcu povahu. Po tretie napadnutý rozsudok nevedie k zmene právneho postavenia spolkovej krajiny, keďže sa v skutočnosti snaží chrániť záujmy spoločnosti FFHG, jej nových akcionárov, ako aj spoločnosti Ryanair. Po štvrté spolková krajina nemá záujem na konaní, keďže zrušenie napadnutého rozsudku by jej neprinieslo žiadny prospech.
- 33 DLH vo svojej duplike a na pojednávaní pred Súdnym dvorom napokon tvrdila, že odvolanie nerešpektuje právnu silu rozhodnutej veci spojenú s uznesením Všeobecného súdu zo 17. mája 2019, Deutsche Lufthansa/Komisia (T-764/15, neuverejnené, EU:T:2019:349), a tiež, že spolková krajina už nemá záujem na konaní, keďže súčasná hospodárska situácia spoločnosti FFHG už neumožňuje tejto spoločnosti získať vyplatenie zostatku predmetnej pomoci.
- 34 Spolková krajina a Komisia tvrdia, že tvrdenia spoločnosti DLH treba zamietnuť.

Posúdenie Súdnym dvorom

- 35 Pokiaľ ide v prvom rade o tvrdenie, ktoré DLH uviedla vo svojej duplike a na pojednávaní pred Súdnym dvorom, podľa ktorého je odvolanie neprípustné v rozsahu, v akom smeruje k spochybneniu právnej sily rozhodnutej veci vzťahujúcej sa na uznesenie zo 14. decembra 2017,

Deutsche Lufthansa/Komisia (T-764/15, EU:T:2017:933), treba pripomenúť, že podľa článku 127 Rokovacieho poriadku Súdneho dvora je uvádzanie nových dôvodov prípustné počas konania len vtedy, ak sú tieto dôvody založené na nových právnych a skutkových okolnostiach, ktoré vyšli najavo v priebehu konania.

- 36 Vzhľadom na to, že DLH vo svojom vyjadrení k odvolaniu neuviedla tvrdenie o právnej sile rozhodnutej veci vzťahujúcej sa na uznesenie zo 14. decembra 2017, Deutsche Lufthansa/Komisia (T-764/15, EU:T:2017:933), a keďže sa toto tvrdenie nezakladá na právnych a skutkových okolnostiach, ktoré vyšli najavo v priebehu konania, treba ho považovať za oneskorené, a teda zamietnuť ako neprípustné.
- 37 V druhom rade z článku 56 druhého odseku Štatútu Súdneho dvora Európskej únie vyplýva, že strany, ktoré vstupujú do konania ako vedľajší účastníci, s výnimkou členských štátov a orgánov Európskej únie, môžu podať odvolanie proti rozhodnutiu Všeobecného súdu len vtedy, ak sa ich toto rozhodnutie priamo dotýka.
- 38 V prejednávanej veci spolková krajina, vedľajšia účastníčka v konaní pred Všeobecným súdom, z právneho hľadiska dostatočne preukázala, že sa jej napadnutý rozsudok priamo dotýka.
- 39 Ako totiž uvádza spolková krajina vo svojom odvolaní, tento rozsudok má za následok jednak jej povinnosť vymáhať splátky dotknutej pomoci, ktoré už boli poskytnuté spoločnosti FFHG, a jednak zákaz, aby v budúcnosti vyplácala nové splátky tejto pomoci.
- 40 Tento záver nemôže zmeniť ani tvrdenie spoločnosti DLH uvedené na pojednávaní pred Súdny dvorom, podľa ktorého vzhľadom na konkurzné konanie, ktoré sa teraz týka spoločnosti FFHG, už táto spoločnosť v každom prípade nebola schopná vyplatiť zostávajúce splátky predmetnej pomoci. Aj za predpokladu, že by to tak bolo, nič to totiž nemení na tom, že napadnutý rozsudok stále ukladá spolковой krajine, aby v každom prípade vymáhala splátky predmetnej pomoci, ktoré už vyplatila spoločnosti FFHG.
- 41 Okrem toho okolnosť, že spolková krajina neprijala všetky opatrenia uložené napadnutým rozsudkom, aj keby bola preukázaná, nemôže zmeniť konštatovania uvedené v bodoch 39 a 40 tohto rozsudku, ktoré dostatočne preukazujú, že napadnutý rozsudok sa spolковой krajiny priamo dotýka, a teda že môže podať odvolanie proti tomuto rozsudku bez toho, aby bolo potrebné okrem iného preskúmať, či má tento účastník konania záujem na konaní.
- 42 V treťom rade mandát zástupcu spolковой krajiny výslovne stanovuje, že tento zástupca môže zastupovať spolkovú krajinu pred súdmi Únie v sporoch v oblasti štátnej pomoci. Okrem toho DLH netvrdila a tým skôr ani nepreukázala, že hoci bol tento mandát vydaný 7. júna 2019, už nie je platný. Uvedený mandát preto spĺňa podmienky stanovené v článku 44 ods. 1 písm. b) Rokovacieho poriadku Súdneho dvora (pozri v tomto zmysle rozsudok z 28. februára 2018, *mobile.de/EUIPO*, C-418/16 P, EU:C:2018:128, body 34 a 39).
- 43 Z uvedeného vyplýva, že odvolanie spolковой krajiny je prípustné.

O prípustnosti vzájomného odvolania podaného Komisiou

Argumentácia účastníkov konania

- 44 DLH tvrdí, že vzájomné odvolanie podané Komisiou je neprípustné z dôvodu, že po prvé neuvádza dátum, kedy bolo odvolanie spolkovej krajiny tejto inštitúcii doručené, v rozpore s ustanovením článku 177 ods. 1 písm. b) Rokovacieho poriadku Súdneho dvora.
- 45 Po druhé vzájomné odvolanie podané Komisiou je v rozpore s článkom 178 ods. 3 druhou vetou tohto rokovacieho poriadku, keďže je z veľkej časti zhodné s vyjadrením predloženým touto inštitúciou k hlavnému odvolaniu.
- 46 Po tretie je toto vzájomné odvolanie neprípustné z dôvodu, že samotné hlavné odvolanie je neprípustné.
- 47 Po štvrté podanie uvedeného vzájomného odvolania má zneužívajúcu povahu, keďže Komisia nezačala nijaké konanie o porušení voči Spolkovej republike Nemecko, hoci DLH ju informovala, že po tom, ako bolo prijaté rozhodnutie Hahn IV, ani FFHG, ani spolková krajina nevymohli od spoločnosti Ryanair predmetnú pomoc, aby sa zodpovedajúce sumy previedli na zablokovaný účet.
- 48 Komisia a spolková krajina tvrdia, že argumentáciu spoločnosti DLH treba zamietnuť.

Posúdenie Súdnyim dvorom

- 49 Pokiaľ ide v prvom rade o tvrdenie spoločnosti DLH, podľa ktorého je vzájomné odvolanie podané Komisiou neprípustné, lebo odvolanie spolkovej krajiny je tiež neprípustné, stačí konštatovať, že toto tvrdenie musí byť zamietnuté vzhľadom na konštatovania uvedené v bodoch 35 až 43 tohto rozsudku.
- 50 V druhom rade treba pripomenúť, že podľa článkov 172 a 174 Rokovacieho poriadku Súdneho dvora účastníci konania v predmetnej veci pred Všeobecným súdom, ktorí majú záujem na vyhovení odvolaniu alebo na jeho zamietnutí, môžu podať svoje vyjadrenie k odvolaniu, v ktorom možno navrhnúť, aby sa tomuto odvolaniu vyhovel alebo aby sa čiastočne alebo úplne zamietlo. Títo účastníci konania sú tiež podľa článku 176 a článku 178 ods. 1 a 3 tohto rokovacieho poriadku oprávnení predložiť prostredníctvom samostatného podania, oddeleného od vyjadrenia k odvolaniu, vzájomné odvolanie, v ktorom sa navrhuje úplné alebo čiastočné zrušenie rozhodnutí Všeobecného súdu, pričom odvolacie dôvody a právne tvrdenia sa musia odlišovať od dôvodov a tvrdení uvedených vo vyjadrení k odvolaniu (uznesenie zo 7. decembra 2017, Eurallumina/Komisia, C-323/16 P, neuverejnený, EU:C:2017:952, bod 30, ako aj rozsudok z 3. septembra 2020, Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten in Nederland a i./Komisia, C-817/18 P, EU:C:2020:637, bod 47).
- 51 Z týchto ustanovení vykladaných spoločne vyplýva, že vyjadrenie k odvolaniu nemôže smerovať k zrušeniu rozhodnutia Všeobecného súdu z dôvodov, ktoré sa odlišujú a sú nezávislé od dôvodov uplatnených v odvolaní, pretože také odvolacie dôvody možno predložiť len v rámci vzájomného odvolania (rozsudok z 3. septembra 2020, Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten in Nederland a i./Komisia, C-817/18 P, EU:C:2020:637, bod 48). Z toho tiež

vyplýva, že vzájomné odvolanie musí v zásade obsahovať dôvody a tvrdenia, ktoré sú odlišné a nezávislé od tých, ktoré boli uvedené vo vyjadrení k hlavnému odvolaniu predloženom tým istým účastníkom konania.

- 52 V prejednávanej veci sa viaceré dôvody uvedené vo vzájomnom odvolaní, ktoré podala Komisia, čiastočne prekrývajú s tvrdeniami, ktoré uviedla vo vyjadrení k odvolaniu predloženom na podporu odvolania spolkovkej krajiny.
- 53 Treba však uviesť, že Komisia svojím vzájomným odvolaním sama navrhuje zrušenie napadnutého rozsudku, pričom uvádza odvolacie dôvody, ktoré sú čiastočne nezávislé a odlišné od dôvodov uvedených v hlavnom odvolaní. Podľa pravidiel pripomenutých v bode 50 tohto rozsudku, vo vyjadrení Komisie k odvolaniu nebolo možné predložiť takýto návrh ani uviesť takéto dôvody, a preto táto inštitúcia v súlade s týmito pravidlami podala vzájomné odvolanie. Za týchto podmienok jej nemožno vytýkať, že vo vzájomnom odvolaní formulovala všetky dôvody uvedené na podporu jej návrhu na zrušenie napadnutého rozsudku, vrátane tých, ktoré boli tiež uvedené v jej vyjadrení k odvolaniu, namiesto toho, aby rozdelila vysvetlenie svojich dôvodov medzi vzájomné odvolanie a vyjadrenie k odvolaniu, pretože by hrozilo, že by sa narušila koherentnosť jej odôvodnenia (pozri v tomto zmysle uznesenie zo 7. decembra 2017, Eurallumina/Komisia, C-323/16 P, EU:C:2017:952, bod 31).
- 54 V treťom rade podľa článku 177 ods. 1 písm. b) Rokovacieho poriadku Súdneho dvora musí vzájomné odvolanie uvádzať dátum, kedy bolo hlavné odvolanie doručené účastníkovi konania, ktorý podáva vzájomné odvolanie. DLH však uvádza, že tento údaj sa vo vzájomnom odvolaní, ktoré podala v prejednávanej veci Komisia, neobjavuje.
- 55 Hoci je pravda, že tento údaj sa v tomto vzájomnom odvolaní nenachádza, je nesporné, že dátum, ku ktorému bolo hlavné odvolanie doručené Komisii, teda 5. august 2021, je výslovne uvedený vo vyjadrení k tomuto hlavnému odvolaniu, ktoré Komisia podala a bolo doručené spoločnosti DLH, ako aj spolkovkej krajine. Okrem toho nie je vôbec predmetom pochybností, že toto vzájomné odvolanie bolo Komisiou podané v stanovenej lehote.
- 56 Z toho vyplýva, že okolnosť, že Komisia vo svojom vzájomnom odvolaní neuviedla údaj stanovený v článku 177 ods. 1 písm. b) Rokovacieho poriadku Súdneho dvora, nepredstavuje nezrovnalosť, ktorá by mohla viesť k neprípustnosti tohto vzájomného odvolania, keďže ostatní účastníci konania si mohli overiť, že uvedené vzájomné odvolanie bolo skutočne podané v lehote dvoch mesiacov od doručenia odvolania.
- 57 Na rozdiel od toho, čo DLH tvrdí vo svojej duplike k hlavnému odvolaniu, takýto záver nemôže zmeniť ani okolnosť, že návrhy uvedené vo vyjadrení Komisie k hlavnému odvolaniu smerujú k zrušeniu napadnutého rozsudku, a nie k tomu, aby sa vyhovel toľto odvolaniu alebo aby sa čiastočne alebo úplne zamietlo, ako to stanovuje článok 174 Rokovacieho poriadku Súdneho dvora. Takáto nezrovnalosť totiž spôsobuje len neprípustnosť návrhu, ktorým Komisia v tomto vyjadrení k odvolaniu navrhuje zrušenie napadnutého rozsudku (pozri v tomto zmysle rozsudok z 30. mája 2017, Safa Nicu Sepahan/Rada, C-45/15 P, EU:C:2017:402, bod 21).
- 58 V poslednom rade, aj keby sa preukázala okolnosť, že spolková krajina neprijala potrebné kroky na dosiahnutie súladu s napadnutým rozsudkom alebo rozhodnutím Hahn IV, nemôže to mať za následok neprípustnosť vzájomného odvolania Komisie, ktorým sa navrhuje zrušenie tohto rozsudku.

59 Vzájomné odvolanie Komisie je preto prípustné.

O dôvodnosti hlavného odvolania a vzájomného odvolania Komisie

Úvodné pripomienky

- 60 Na podporu svojho odvolania spolková krajina uvádza päť odvolacích dôvodov, z ktorých prvý je založený na porušení článku 263 štvrtého odseku ZFEÚ a nedostatku odôvodnenia, druhý na nesprávnom právnom posúdení spádovej oblasti letiska Frankfurt-Hahn, tretí na porušení zásady *ne ultra petita*, štvrtý na nedodržaní podmienok, za ktorých Komisia nemusí začať formálne vyšetrovacie konanie podľa článku 108 ods. 2 ZFEÚ, a piaty na porušení článku 264 ZFEÚ.
- 61 Na podporu svojho vzájomného odvolania Komisia uvádza šesť odvolacích dôvodov, pričom prvý je založený na porušení článku 263 ZFEÚ, druhý na porušení pravidiel upravujúcich dôkazné bremeno a tiež povinnosti odpovedať na tvrdenia uvedené účastníkmi konania a vypočúť ich, tretí na uplatnení nesprávneho kritéria na účely preskúmania platnosti rozhodnutí Komisie nezačať formálne vyšetrovacie konanie podľa článku 108, odsek 2 ZFEÚ, štvrtý na nesprávnom výklade usmernení o pomoci pre leteckú dopravu, piaty na porušení pravidiel týkajúcich sa dôkazného bremena a šiesty na porušení Rokovacieho poriadku Všeobecného súdu, nesprávnom preskúmaní *ex offio* a skreslení dôkazov.

O žalobných dôvodoch založených na nedostatku aktívnej legitimácie spoločnosti DLH

Argumentácia účastníkov konania

– O prvom odvolacom dôvode uvedenom v hlavnom odvolaní

- 62 Svojím prvým odvolacím dôvodom spolková krajina Všeobecnému súdu vytýka, že porušil článok 263 štvrtý odsek ZFEÚ, ako aj svoju povinnosť odôvodnenia.
- 63 V druhej časti tohto prvého odvolacieho dôvodu spolková krajina konkrétne uvádza, že Všeobecný súd sa dopustil nesprávneho právneho posúdenia, keď v bodoch 62 a 86 napadnutého rozsudku usúdil, že z celkovej analýzy žaloby na prvom stupni vyplýva, že DLH pred ním namietala porušenie svojich procesných práv. DLH sa totiž v tejto žalobe obmedzila na tvrdenie o pochybeniach, ktorých sa dopustila Komisia pri schválení predmetnej pomoci. Všeobecný súd tým, že len konštatoval, že tvrdenie o takomto porušení vyplývalo z analýzy uvedenej žaloby ako celku, okrem toho porušil svoju povinnosť odôvodnenia.
- 64 Komisia sa na jednej strane domnieva, že Všeobecný súd skreslil obsah tej istej žaloby alebo ho prinajmenšom vyložil nesprávne z právneho hľadiska, keď usúdil, že obsahuje jediný žalobný dôvod založený na porušení procesných práv spoločnosti DLH, hoci v skutočnosti obsahovala viacero žalobných dôvodov. Na druhej strane konštatovanie Všeobecného súdu v bodoch 59, 62 a 86 napadnutého rozsudku, podľa ktorého stačí, aby bolo porušenie procesných práv namietané v žalobe alebo aby vyšlo najavo po preskúmaní žaloby ako celku, je v rozpore s článkom 263 štvrtým odsekom ZFEÚ.

65 DLH odpovedá, že v bode 55 a nasl. svojej žaloby na prvom stupni výslovne namietala porušenie svojich procesných práv, pričom tento aspekt bol dokonca spomenutý v predmete jej žaloby v prvostupňovom konaní, ako aj v žalobných dôvodoch uvedených na podporu tejto žaloby, ako to potvrdzuje bod 14 uvedenej žaloby.

– O druhom dôvode vzájomného odvolania Komisie

66 Druhým dôvodom vzájomného odvolania Komisia podporovaná spolkovou krajinou tvrdí, že Všeobecný súd porušil pravidlá upravujúce dôkazné bremeno, ako aj svoju povinnosť odpovedať na tvrdenia uvedené účastníkmi konania a vypočúť ich.

67 V rámci prvej časti tohto druhého dôvodu Komisia uvádza, že DLH pred Všeobecným súdom nikdy netvrdila, že letiská Frankfurt-Hahn a Frankfurt nad Mohanom si navzájom konkurujú, ani že pomoc v prospech prvého z nich by mohla mať akýkoľvek vplyv na druhé.

68 Bod 50 napadnutého rozsudku preto vychádza z nesprávneho právneho posúdenia, keďže Všeobecný súd poukazuje na tvrdenie, ktoré pred ním DLH neuviedla a ktorého pravdivosť v každom prípade nepreskúmal.

69 V bodoch 52 až 54 napadnutého rozsudku Všeobecný súd dospel k záveru o existencii konkurenčného tlaku spoločnosti Ryanair na DLH, ktorý by sa v prípade neposkytnutia dotknutej pomoci spoločnosti FFHG znížil, pričom však nepreskúmal dôkazy predložené spoločnosťou DLH a Komisiou, čo je tiež v rozpore s pravidlami upravujúcimi dôkazné bremeno.

70 DLH odpovedá, že vo svojej žalobe na prvom stupni preukázala, že obe dotknuté letiská si navzájom konkurovali. Takáto konkurenčná situácia vychádza už zo skutočnosti uvedenej v bodoch 43 a 117 a nasl. tejto žaloby, že spádové oblasti týchto letísk sa prekrývajú. Okrem toho v bode 43 uvedenej žaloby DLH tvrdila, že medzi uvedenými letiskami existuje hospodárska súťaž, pokiaľ ide o letecké spojenia s odletom z nich.

71 Okrem toho Komisia nemôže spochybniť skutočnosť, ktorú konštatoval Všeobecný súd, že letiská Frankfurt nad Mohanom a Frankfurt-Hahn si konkurujú, keďže vzájomné odvolanie sa obmedzuje na právne dôvody.

72 DLH subsidiárne preukázala, že letisko Frankfurt-Hahn vyvíjalo konkurenčný tlak na letisko Frankfurt nad Mohanom do takej miery, že toto letisko umožnilo spoločnosti Ryanair otvoriť základňu v marci 2017.

73 V druhej časti druhého dôvodu vzájomného odvolania Komisia vytýka Všeobecnému súdu, že v bodoch 52 a 53 napadnutého rozsudku konštatoval, že pokiaľ ide o lety ponúkané spoločnosťou Ryanair z letiska Frankfurt-Hahn a lety do rovnakých destinácií prevádzkované spoločnosťou DLH s odletom z letiska Frankfurt nad Mohanom, Ryanair a DLH si navzájom konkurovali. Komisia však pred Všeobecným súdom tvrdila, že lety, ktoré DLH zabezpečovala z letiska Frankfurt nad Mohanom, boli „prémiovými letmi“ a týkali sa tranzitných cestujúcich, kým Ryanair zabezpečovala nízkonákladové lety v rámci prepravy „z miesta na miesto“. Komisia tiež preukázala, že údajné dôkazy predložené spoločnosťou DLH neobsahovali žiadnu informáciu o vývoji počtu cestujúcich a cien a že existovali významné pochybnosti o tom, aké letecké spojenia skutočne prevádzkovala DLH a v akých termínoch. Keďže táto argumentácia Komisie má veľký význam pre rozhodnutie vo veci, Všeobecný súd mal na ňu reagovať.

- 74 DLH odpovedá, že neexistuje žiadna povinnosť Všeobecného súdu zohľadniť tvrdenia, ktoré mu boli predložené, ale len povinnosť zaručiť dodržanie práva byť vypočutý.

Posúdenie Súdnyim dvorom

- 75 Vzhľadom na to, že sporné rozhodnutie bolo určené Spolkovej republike Nemecko, a nie spoločnosti DLH, treba pripomenúť, že článok 263 štvrtý odsek ZFEÚ stanovuje dva prípady, v ktorých sa fyzickej alebo právnickej osobe priznáva aktívna legitimácia na podanie žaloby proti aktu Únie, ktorý jej nie je určený. V prvom prípade možno takúto žalobu podať za predpokladu, že sa jej tento akt priamo a osobne týka. V druhom prípade takáto osoba môže podať žalobu voči regulačnému aktu, ktorý nevyžaduje vykonávacie opatrenia, ak sa jej priamo týka (rozsudok z 31. januára 2023, Komisia/Braesch a i., C-284/21 P, EU:C:2023:58, bod 50, ako aj citovaná judikatúra).
- 76 V tejto súvislosti treba najprv uviesť, že v bode 33 napadnutého rozsudku Všeobecný súd rozhodol, že keďže sa napadnuté rozhodnutie týka individuálnej pomoci, nemožno ho považovať za regulačný akt. Takéto konštatovanie navyše nie je v rámci prejednávanych odvolaní spochybnené.
- 77 Pokiaľ ide o otázku, či sa sporné rozhodnutie „priamo a osobne“ týka spoločnosti DLH v zmysle článku 263 štvrtého odseku ZFEÚ, z ustálenej judikatúry Súdneho dvora vyplýva, že iné osoby ako tie, ktorým je rozhodnutie určené, môžu tvrdiť, že sa ich rozhodnutie osobne týka iba vtedy, keď sa ich týka na základe ich určitých osobitných vlastností alebo na základe okolnosti, ktorá ich charakterizuje vo vzťahu k akejkoľvek inej osobe, a tým ich individualizuje obdobným spôsobom ako osobu, ktorej je rozhodnutie určené (pozri najmä rozsudky z 15. júla 1963, Plaumann/Komisia, 25/62, EU:C:1963:17, s. 223, ako aj z 31. januára 2023, Komisia/Braesch a i., C-284/21 P, EU:C:2023:58, bod 51).
- 78 Vzhľadom na to, že žaloba v prvostupňovom konaní sa týkala rozhodnutia prijatého Komisiou v oblasti štátnej pomoci, je potrebné pripomenúť aj to, že v rámci konania o preskúmaní štátnej pomoci upraveného v článku 108 ZFEÚ treba rozlišovať medzi fázou predbežného preskúmania pomoci podľa odseku 3 tohto článku, ktorá slúži len na to, aby si Komisia mohla urobiť prvý názor o čiastočnej alebo úplnej zlučiteľnosti dotknutého opatrenia pomoci s vnútorným trhom, a fázou formálneho vyšetrovacieho konania podľa odseku 2 uvedeného článku. Len v tejto druhej fáze, ktorá má Komisii umožniť získať úplné informácie o všetkých okolnostiach veci, upravuje Zmluva o FEÚ povinnosť tejto inštitúcie vyzvať príslušné strany, aby predložili svoje pripomienky (pozri najmä rozsudky zo 17. septembra 2015, Mory a i./Komisia, C-33/14 P, EU:C:2015:609, bod 94, ako aj z 31. januára 2023, Komisia/Braesch a i., C-284/21 P, EU:C:2023:58, bod 52).
- 79 Z uvedeného vyplýva, že tak ako Všeobecný súd správne pripomenul v bode 36 napadnutého rozsudku, ak Komisia bez začatia formálneho vyšetrovacieho konania upraveného v článku 108 ods. 2 ZFEÚ konštatuje rozhodnutím vydaným na základe odseku 3 tohto článku, že pomoc je zlučiteľná s vnútorným trhom, osoby, v ktorých prospech sú tieto procesné záruky stanovené, môžu dosiahnuť ich dodržanie len vtedy, keď majú možnosť napadnúť toto rozhodnutie na súde Únie. Návrh na zrušenie takéhoto rozhodnutia podaný „príslušnou stranou“ v zmysle článku 108 ods. 2 ZFEÚ sa tak vyhlási za prípustný, pokiaľ chce žalobca podaním návrhu zachovať svoje procesné práva, ktoré má podľa posledného uvedeného ustanovenia (pozri najmä rozsudok z 31. januára 2023, Komisia/Braesch a i., C-284/21 P, EU:C:2023:58, bod 53, ako aj citovanú judikatúru).

- 80 V tejto súvislosti treba pripomenúť, že definíciu pojmu „príslušná strana“, tak ako vyplýva z judikatúry Súdneho dvora, normotvorca Únie kodifikoval v článku 1 písm. h) nariadenia Rady (ES) č. 659/1999 z 22. marca 1999 ustanovujúceho podrobné pravidlá na uplatňovanie článku [108 ZFEÚ] (Ú. v. ES L 83, 1999, s. 1; Mim. vyd. 08/001, s. 339), ktorý bol nahradený článkom 1 písm. h) nariadenia 2015/1589. Toto posledné uvedené ustanovenie definuje analogický pojem „zainteresovaná strana“ tak, že je ňou „akýkoľvek členský štát a akákoľvek osoba, podnik alebo združenie podnikov, ktorých záujmy by mohli byť ovplyvnené poskytnutím pomoci, najmä príjemcu pomoci, konkurujúce si podniky a obchodné združenia“ (rozsudok z 31. januára 2023, Komisia/Braesch a i., C-284/21 P, EU:C:2023:58, bod 58).
- 81 V prejednávanej veci je nepochybné, že sporné rozhodnutie bolo prijaté po skončení fázy predbežného preskúmania stanovenej v článku 108 ods. 3 ZFEÚ, ako aj upravenej v článku 4 ods. 3 nariadenia 2015/1589, a teda bez toho, aby bolo začaté formálne vyšetrovacie konanie stanovené v článku 108 ods. 2 ZFEÚ a uvedené v článku 4 ods. 4 tohto nariadenia.
- 82 Všeobecný súd teda správne konštatoval, že žalobu podanú spoločnosťou DLH možno považovať za prípustnú, pokiaľ táto letecká spoločnosť jednak preukázala, že je „zainteresovanou stranou“ v zmysle článku 1 písm. h) nariadenia 2015/1589, a jednak namietala porušenie svojich procesných práv.
- 83 Spolková krajina a Komisia sa však domnievajú, že Všeobecný súd v bodoch 32 až 64 napadnutého rozsudku nesprávne rozhodol, že jedna aj druhá z týchto podmienok boli v prejednávanej veci splnené.
- *O postavení spoločnosti DLH ako „zainteresovanej strany“*
- 84 V bodoch 39 až 56 napadnutého rozsudku Všeobecný súd v podstate rozhodol, že DLH je „zainteresovanou stranou“ v zmysle článku 1 písm. h) nariadenia 2015/1589.
- 85 V tejto súvislosti je v prvom rade potrebné pripomenúť, že hoci pojem „zainteresovaná strana“ v zmysle tohto ustanovenia zahŕňa osobitne podniky, ktoré sú konkurentmi príjemcu pomoci, nič to nemení na skutočnosti, že tak ako Všeobecný súd správne uviedol v bode 44 napadnutého rozsudku, tento pojem sa vzťahuje na neurčitý okruh adresátov (pozri v tomto zmysle rozsudky z 24. mája 2011, Komisia/Kronoply a Kronotex, C-83/09 P, EU:C:2011:341, bod 63, ako aj z 31. januára 2023, Komisia/Braesch a i., C-284/21 P, EU:C:2023:58, bod 59).
- 86 Z judikatúry Súdneho dvora tak vyplýva, že podnik, ktorý nie je priamym konkurentom príjemcu pomoci, môže byť napriek tomu kvalifikovaný ako „zainteresovaná strana“ v zmysle článku 1 písm. h) nariadenia 2015/1589, pokiaľ tvrdí, že do jeho záujmov môže byť zasiahnuté poskytnutím pomoci, čo vyžaduje, aby tento podnik z právneho hľadiska dostatočne preukázal, že pomoc môže mať konkrétny dosah na jeho postavenie. Preto postavenie „zainteresovanej strany“ nevyhnutne nepredpokladá konkurenčný vzťah (pozri v tomto zmysle najmä rozsudky z 24. mája 2011, Komisia/Kronoply a Kronotex, C-83/09 P, EU:C:2011:341, body 64 a 65; z 2. septembra 2021, Ja zum Nürburgring/Komisia, C-647/19 P, EU:C:2021:666, bod 58, ako aj z 31. januára 2023, Komisia/Braesch a i., C-284/21 P, EU:C:2023:58, bod 60).

- 87 V druhom rade treba zdôrazniť, že Všeobecný súd v bode 55 napadnutého rozsudku rozhodol, že poskytnutie predmetnej pomoci by mohlo mať konkrétny vplyv na postavenie spoločnosti DLH, pokiaľ ide jednak o prevádzku letiska Frankfurt nad Mohanom, ktoré je jej hlavným „uzlovým letiskom“, a jednak pokiaľ ide o hospodársku súťaž týkajúcu sa destinácií letov, ktoré DLH ponúka z tohto letiska.
- 88 Konkrétnejšie Všeobecný súd po prvé v bode 50 napadnutého rozsudku konštatoval, že predmetná pomoc mohla ovplyvniť konkurenčné postavenie letiska Frankfurt nad Mohanom.
- 89 Ako však Komisia správne uvádza v prvej časti druhého dôvodu jej vzájomného odvolania, zo žaloby na prvom stupni nevyplýva, že DLH uviedla takéto tvrdenie s cieľom odôvodniť svoju aktívnu legitimáciu. Ako sa pritom pripomína v bode 86 tohto rozsudku, jedine žalobcovi prináleží preukázať, že predmetné opatrenie pomoci môže mať konkrétny dosah na jeho situáciu.
- 90 Bod 50 napadnutého rozsudku preto vychádza z nesprávneho právneho posúdenia.
- 91 Po druhé Všeobecný súd v bodoch 51 až 54 napadnutého rozsudku zdôraznil, že poskytnutie predmetnej pomoci umožnilo spoločnosti FFHG pokračovať v jej činnosti, a tým dalo spoločnosti Ryanair možnosť zachovať konkurenčný tlak na DLH z letiska Frankfurt-Hahn. Takéto konštatovanie je založené na skutočnosti, že tieto dve letecké spoločnosti si konkurujú, keďže ponúkajú lety do rovnakých destinácií s odletom z letísk Frankfurt-Hahn a Frankfurt nad Mohanom, čo potvrdzujú, ako je uvedené v bode 51 napadnutého rozsudku, zoznamy destinácií, ktoré DLH predložila vo svojich písomných podaniach a na pojednávaní pred Všeobecným súdom.
- 92 Z tohto bodu 51 tak výslovne vyplýva, že Všeobecný súd zohľadnil dôkazy predložené spoločnosťou DLH. Ako naopak uvádza Komisia v druhej časti druhého dôvodu vzájomného odvolania, z napadnutého rozsudku vôbec nevyplýva, že Všeobecný súd zohľadnil tvrdenia, ktoré uviedla najmä v bodoch 33 až 40 svojej dupliky pred Všeobecným súdom a ktorých cieľom bolo spochybniť relevantnosť dôkazov predložených spoločnosťou DLH na účely posúdenia existencie konkurenčného vzťahu medzi touto leteckou spoločnosťou a spoločnosťou Ryanair.
- 93 V tejto súvislosti treba pripomenúť na jednej strane, že v rámci odvolania sa preskúmanie Súdny dvorom zameriava najmä na overenie, či Všeobecný súd odpovedal z právneho hľadiska dostatočne na všetky tvrdenia, ktoré uviedol žalobca, a na druhej strane, že dôvod založený na neodpovedaní Všeobecného súdu na tvrdenia predložené v prvostupňovom konaní predstavuje v podstate tvrdenie, že došlo k porušeniu povinnosti odôvodnenia, ktorá vyplýva z článku 36 Štatútu Súdneho dvora Európskej únie uplatniteľného na Všeobecný súd na základe článku 53 prvého odseku toho istého štatútu a článku 117 Rokovacieho poriadku Všeobecného súdu (pozri v tomto zmysle rozsudky z 20. mája 2010, Gogos/Komisia, C-583/08 P, EU:C:2010:287, bod 29; z 29. septembra 2022, ABLV Bank/SRB, C-202/21 P, EU:C:2022:734, bod 106, ako aj z 2. februára 2023, Španielsko a i./Komisia, C-649/20 P, C-658/20 P a C-662/20 P, EU:C:2023:60, bod 118).
- 94 Je pravda, že Všeobecný súd nie je povinný vypracovať odôvodnenie, ktoré by vyčerpávajúcim spôsobom rozoberalo jednotlivo všetky úvahy vyjadrené účastníkmi konania, a jeho odôvodnenie teda môže byť implicitné pod podmienkou, že umožní príslušným stranám oboznámiť sa s dôvodmi, pre ktoré Všeobecný súd neprijal ich tvrdenia, a poskytne Súdnemu dvoru dostatočné

informácie, aby mohol vykonať svoje preskúmanie (rozsudky z 9. septembra 2008, FIAMM a i./Rada a Komisia, C-120/06 P a C-121/06 P, EU:C:2008:476, bod 96, ako aj z 1. decembra 2022, EUIPO/Vincenti, C-653/20 P, EU:C:2022:945, bod 47).

- 95 Vzhľadom na to, že v prejednávanej veci bolo cieľom údajov predložených Komisiou spochybníť relevantnosť údajov poskytnutých spoločnosťou DLH, Všeobecný súd mal splniť svoju povinnosť odôvodnenia tým, že by uviedol dôvody, pre ktoré sa domnieval, že tieto dôkazy nemohli spochybníť jeho posúdenie založené na dôkazoch predložených spoločnosťou DLH, podľa ktorého táto letecká spoločnosť a Ryanair pôsobili na tom istom trhu leteckej prepravy cestujúcich, a teda boli konkurentmi.
- 96 Z vyššie uvedeného vyplýva, že Všeobecný súd sa dopustil nesprávneho právneho posúdenia a nesplnil si svoju povinnosť odôvodnenia, keď rozhodol, že DLH je „zainteresovanou stranou“ v zmysle článku 1 písm. h) nariadenia 2015/1589.
- 97 Preto treba vyhovieť prvej a druhej časti druhého dôvodu vzájomného odvolania predloženého Komisiou.

– *O tvrdení spoločnosti DLH, že došlo k porušeniu jej procesných práv*

- 98 V prvom rade treba uviesť, že tvrdenie Všeobecného súdu v bode 64 napadnutého rozsudku, podľa ktorého DLH v žalobe na prvom stupni namietala porušenie svojich procesných práv, sa zakladá na zisteniach, ku ktorým dospel v bodoch 62 a 63 tohto rozsudku.
- 99 V tejto súvislosti Všeobecný súd v bode 62 uvedeného rozsudku rozhodol, že „z analýzy celej žaloby [vyplývalo]“, že žaloba podaná spoločnosťou DLH „sa [týkala] zrušenia rozhodnutia o nevznesení námietok, pričom sa v nej [namietala] skutočnosť, že v [tomto] rozhodnutí sa nevykonalo úplné preskúmanie [dotknutej] pomoci, čo viedlo k poškodeniu [spoločnosti DLH], keďže bola zainteresovanou stranou, a k porušeniu jej práva byť vypočutá, ako aj jej procesných práv“.
- 100 V bode 63 napadnutého rozsudku Všeobecný súd tiež spresnil, že „pokiaľ ide... o žalobu spochybňujúcu zákonnosť rozhodnutia prijatého bez začatia formálneho vyšetrovacieho konania, je potrebné preskúmať všetky tvrdenia, ktoré [DLH] uviedla v jedinom žalobnom dôvode, aby bolo možné posúdiť otázku, či umožňujú identifikovať vážne ťažkosti, v súvislosti s ktorými bola Komisia povinná začať uvedené konanie“.
- 101 V druhom rade treba pripomenúť, že súdu Únie neprináleží vykladať žalobu žalobcu spochybňujúcu výlučne dôvodnosť rozhodnutia o posúdení dotknutého opatrenia pomoci ako takého takým spôsobom, že v skutočnosti smeruje k ochrane procesných práv, ktoré žalobca vyvodzuje z článku 108 ods. 2 ZFEÚ, ak žalobca výslovne nepredložil žalobný dôvod sledujúci tento účel, inak by sa zmenil predmet tejto žaloby (rozsudok z 2. septembra 2021, Ja zum Nürburgring/Komisia, C-647/19 P, EU:C:2021:666, bod 115 a citovaná judikatúra).
- 102 Vzhľadom na to sú tvrdenia žalobcu, ktorých cieľom je konkrétne preukázať, že Komisia mala začať formálne vyšetrovacie konanie, prípustné, pokiaľ žaloba, na ktorej podporu sú tieto tvrdenia uvedené, skutočne smeruje k zrušeniu rozhodnutia nezačať takéto konanie, a ak podľa samotného znenia žaloby žalobca tvrdí, že nezačatie formálneho vyšetrovacieho konania mu zabránilo v tom,

aby využil procesné záruky, na ktoré má právo (pozri v tomto zmysle rozsudok z 22. septembra 2011, Belgicko/Deutsche Post a DHL International, C-148/09 P, EU:C:2011:603, body 61 až 63).

- 103 V prejednávanej veci je po prvé pravda, ako zdôraznil Všeobecný súd v bode 62 napadnutého rozsudku, že žaloba, ktorú DLH podala na tento súd, smerovala k zrušeniu rozhodnutia Komisie nezačať fázu formálneho vyšetrovacieho konania uvedenú v článku 108 ods. 2 ZFEÚ.
- 104 Vzhľadom na to treba po druhé zdôrazniť, ako uviedol generálny advokát v bode 98 svojich návrhov, že Všeobecný súd porušil svoju povinnosť odôvodnenia, keď sa v bode 62 tohto rozsudku obmedzil na konštatovanie, že námietka spoločnosti DLH týkajúca sa porušenia jej procesných práv vyplýva z celkovej analýzy žaloby na prvom stupni. Všeobecný súd mal naopak výslovne uviesť body tejto žaloby, o ktoré sa opieral pri takomto posúdení, aby umožnil účastníkom konania, ako bolo pripomenuté v bode 94 tohto rozsudku, oboznámiť sa s dôvodmi, ktoré ho viedli k takémuto rozhodnutiu, a Súdnemu dvoru vykonať svoje preskúmanie.
- 105 Po tretie, ako v podstate uviedol aj generálny advokát v bode 97 svojich návrhov, Všeobecný súd bol ešte povinný preskúmať, ktoré z výhrad vznesených spoločnosťou DLH mali konkrétne preukázať, že Komisia mala začať fázu formálneho vyšetrovacieho konania.
- 106 Z napadnutého rozsudku však nevyplýva, že Všeobecný súd takéto preskúmanie vykonal. Naopak z bodu 63 tohto rozsudku vyplýva, že Všeobecný súd usúdil, že vzhľadom na to, že cieľom žaloby podanej na prvom stupni bolo spochybníť odmietnutie Komisie začať formálne vyšetrovacie konanie podľa článku 108 ods. 2 ZFEÚ, bol povinný preskúmať všetky tvrdenia, ktoré DLH uviedla, s cieľom posúdiť, či umožňujú identifikovať závažné ťažkosti, ktoré mali viesť Komisiu k začatiu takéhoto konania, bez toho, aby najprv overil, či každé z týchto tvrdení konkrétne smerovalo k preukázaniu existencie takýchto ťažkostí.
- 107 Z toho vyplýva, že posúdenie Všeobecného súdu, podľa ktorého DLH namietala porušenie svojich procesných práv, vychádza z nesprávneho právneho posúdenia a nedostatku odôvodnenia.
- 108 Druhej časti prvého odvolacieho dôvodu spolkovej krajiny preto treba vyhovieť.
- 109 Vzhľadom na všetky predchádzajúce úvahy a bez toho, aby bolo potrebné rozhodnúť o prvej časti prvého odvolacieho dôvodu spolkovej krajiny alebo o prvom dôvode a tretej časti druhého dôvodu vzájomného odvolania Komisie, ktorých cieľom je spochybníť prípustnosť žaloby na inom základe, alebo o ostatných dôvodoch hlavného odvolania a vzájomných odvolaní, ktorých cieľom je spochybníť odôvodnenie Všeobecného súdu týkajúce sa veci samej, a najmä o dôvodoch, ktoré DLH uviedla vo svojom vzájomnom odvolaní, pokiaľ ide o súlad pojmu „celkový scenár“, ktorý použil Všeobecný súd, s článkom 107 ZFEÚ, treba napadnutý rozsudok zrušiť.

O žalobe podanej na Všeobecný súd

- 110 V súlade s článkom 61 prvým odsekom druhou vetou Štatútu Súdného dvora Európskej únie môže Súdny dvor v prípade zrušenia rozhodnutia Všeobecného súdu vydať konečný rozsudok sám, ak to stav konania dovoľuje.
- 111 V prejednávanej veci nejde o takýto prípad.

- 112 Vzhľadom na existenciu viacerých nesprávnych právnych posúdení a nedostatku odôvodnenia totiž preskúmanie prípustnosti žaloby v prvostupňovom konaní, a prípadne dôvodnosti tejto žaloby, zahŕňa skutkové posúdenia, ktoré si vyžadujú, aby Súdny dvor prijal dodatočné opatrenia na zabezpečenie priebehu konania alebo preskúmanie spisu.
- 113 Na základe vyššie uvedeného je potrebné vrátiť vec Všeobecnému súdu a rozhodnúť, že o trovách konania sa rozhodne neskôr.

Z týchto dôvodov Súdny dvor (štvrtá komora) rozhodol takto:

- 1. Rozsudok Všeobecného súdu Európskej únie z 19. mája 2021, Deutsche Lufthansa/Komisia (T-218/18, EU:T:2021:282), sa zrušuje.**
- 2. Vec sa vracia Všeobecnému súdu Európskej únie.**
- 3. O trovách konania sa rozhodne neskôr.**

Podpisy